

Узгодження структурного реформування внутрішнього ринку України з досягненням цілей сталого розвитку

Необхідність запровадження структурних змін та інституційних реформ на внутрішньому ринку України зумовлює до пошуку інструментів їх узгодження із орієнтирами досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), затверджених на Саміті Організації Об'єднаних Націй (ООН) зі сталого розвитку у 2015 році. Національна система ЦСР включає 86 завдань національного розвитку та містить 172 моніторингові показники, побудована за принципом всеосяжного залучення підсистем ринку для забезпечення підґрунтя розвитку вітчизняної економічної системи. На сьогодні до вітчизняних умов розвитку вважаються адаптованими 17 глобальних ЦСР, встановлено бенчмаркінгові орієнтири до 2030 року, за допомогою сценарних підходів визначено напрями ринкового розвитку на довгострокову перспективу.

Впровадження інструментів реформування внутрішнього ринку потребує чіткого окреслення суспільно прийнятних пріоритетів досягнення цілей розвитку. Узгодження структурних змін із завданнями ЦСР стратегічно орієнтують розвиток України в напрямі сталого економічного зростання та розбудови стійкості, вимагаючи переорієнтування економіки у бік інноваційного розвитку та зміни структури експорту від сировинної моделі до продуктів з високою доданою вартістю. Цілі та індикатори структурних змін внутрішнього ринку України наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Цілі та індикатори структурних змін внутрішнього ринку України

Цілі структурних змін	Індикатори, узгоджені із завданнями ЦСР	Цільові значення індикаторів		
		2020	2025	2030
Зростання ВВП на основі модернізації внутрішнього ринку, розвитку інновацій, експортної переорієнтації на продукцію з високою доданою вартістю	1.1. Середньорічний індекс фізичного обсягу валового внутрішнього продукту (ВВП), %	104	106	107
	1.2. Частка основного капіталу у ВВП, %	23	28	22
	1.3. Частка високотехнологічних товарів в обсязі експорту, %	25	28	30
	1.4. Позиції України у рейтингу Global Innovation Index	50	45	40
Переорієнтація ринків на засадах сталого розвитку та високотехнологічного виробництва	2.1. Коефіцієнт віддачі основних засобів	0,26	0,35	0,45
	2.2. Продуктивність праці, %	104	103,6	105
	2.3. Матеріалоємність ВВП	0,87	0,82	0,77
Інституційне реформування з метою реалізації ринкового потенціалу	3.1. Позиції України у рейтингу легкості ведення бізнесу Doing Business	30	25	20
Прискорений розвиток високотехнологічних секторів: – переробної промисловості; – інформаційних технологій; – високотехнологічного машинобудування; – нових матеріалів; – фармацевтичного; – біоінженерного.	4.1. Частка працівників, задіяних у високотехнологічних секторах внутрішнього ринку до загальної кількості зайнятих в економіці, %	26	28	29
	4.2. Частка витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт у ВВП, %	1,5	2	3
	4.3. Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової, %	5	10	15

Розвиток внутрішнього ринку України зазнає впливу деструктивних чинників:

- довготривалої деіндустріалізації;
- переважання сировинного виробництва;
- зниження наукового потенціалу;
- кадрових втрат;
- морального та фізичного зносу основних засобів.

Експортний потенціал забезпечується здебільшого продукцією з низькою доданою вартістю, у технологічній структурі експорту України частка високотехнологічних товарів у 2019 р. становила 6,2%, тоді як у світі цей показник

сягає 20%.

Низька інвестиційна привабливість внутрішнього ринку України, обмеженість доступу великої частки ринкових суб'єктів до фінансових ресурсів, зумовлює стабільно низький ступінь нагромадження валового капіталу в структурі ВВП. Практично не відбувається приросту активів внутрішнього ринку України, гальмується модернізація економіки, знижується інноваційний потенціал. У поєднанні з високою матеріалоемістю ВВП (0,881 проти середньоевропейського значення 0,44), і низькою продуктивністю праці (17,2 тис. дол. проти середньоевропейського значення 30,5 тис. дол.) це призводить до критичного зниження конкурентоздатності внутрішнього ринку України і не сприяє сталому зростанню вітчизняної економіки.

Зважаючи на те, що інклюзивний стійкий розвиток внутрішнього ринку є основним джерелом стабільної індустріалізації національної економіки, структурні змін та інституційні реформи мають концентруватись на досягненні цілей реалізації ринкового потенціалу та інноваційності економіки. Структурні зміни внутрішнього ринку України передбачають створення ринкових стимулів і мотивацій для стійкого зростання економіки.

Цифрові технології визначають критичні точки стимулювання ринку щодо виробництва високотехнологічної продукції, їх запровадження має інтегруватись як із цілями ЦУР для розвитку промисловості, інновацій та інфраструктури, так і з інституційними механізмами сприяння інноваційним технологіям. Цифровізація здатна стати драйвером зростання економіки, адже її активне запровадження прямо корелює із зростанням ВВП на душу населення і зниженням рівня безробіття, ініціюючи інноваційно-інвестиційну активність бізнес-середовища.

Орієнтація України на системне досягнення ЦСР вимагає, щоб основні зусилля спрямовувались на виконання таких завдань сприяння всеохоплюючому та сталому економічному зростанню:

- економічний прорив та активізація інвестиційної активності;
- трансформація існуючих сегментів внутрішнього ринку в конкурентоспроможні та високоефективні;
- технологічна і креативна модернізація промислових суб'єктів внутрішнього ринку;
- розвиток людських ресурсів, їх інноваційного потенціалу і компетенцій.

Разом із тим, інтерпретація Міністерством економічного розвитку і торгівлі України окремих ЦСР викликає сумніви в ефективності застосування інструментів інституційних реформ на внутрішньому ринку в означеному ракурсі. Зокрема, одна з економічних субцілей в загальній інтерпретації ООН спрямована на підвищення продуктивності економіки шляхом диверсифікації, технічної модернізації та інноваційної діяльності, з прицільною увагою до секторів з високою доданою вартістю і наукомістким виробництвом.

Натомість національне визначення оперує категоріями стійкого зростання ВВП на основі модернізації виробництва та розвитку інновацій, а також зростання експортного потенціалу внутрішнього ринку через його структурну зміну у бік продукції з високою часткою доданої вартості. Як бачимо, границі субцілі значно звужено, що дезорганізовує розроблення інституційних важелів здійснення високотехнологічного прориву в неекспортно-орієнтованих секторах ринку. Для досягнення цієї цілі необхідно розробити стратегію модернізації промислового комплексу з врахуванням національних та глобальних викликів:

- ресурсних;
- інституційних;
- соціально-економічних тощо.

Таким чином, інституційне реформування і трансформація внутрішнього ринку України, усталених моделей бізнесу, виробничих ланцюгів та операційних процесів вимагають і зумовлюють виникнення концептуально нових товарів і послуг, спричиняють до появи інноваційних бізнес-платформ і секторів ринку, що прямо кореспондується з досягненням цілей ЦСР прискореного розвитку високотехнологічних секторів ринку. Стрімка зміна бізнес-середовища зумовлює необхідність розробки нових інструментів інституційного реформування внутрішнього ринку та їх узгодження із адаптованими для України Цілями сталого розвитку.

Важливо ефективно задіяти наявний потенціал інформаційно-комунікаційних (ІКТ) і цифрових технологій, забезпечити активний розвиток і доступність інформаційної інфраструктури, системну інтеграцію високотехнологічних секторів внутрішнього ринку в світову (глобальну) економіку. Інституційне реформування ринку має інтегрувати принципи ділової досконалості та управління якістю на макро-, мезо- та мікро- рівнях для підвищення конкурентоспроможності національної економіки.